

חוקים תקשורת מי אנו צרו קשר רפורמה משפטית שירותים משפטיים

לדף הבית» ע"פ (חיפה) 2555/01 נגד בית המשפט המחוזי בחיפה פ ס ק - ד י ן 08.05.2003

- נגד - בבית המשפט המחוזי בחיפה פ ס ק - ד י ן 08.05.2003

ע"פ (חיפה) 2555/01

אלכסיי מליכוב

נגד

מדינת ישראל

בבית המשפט המחוזי בחיפה

[8.5.2003]

השופט ח' פיזם, ס' נשיא (אב"ד)

השופט א' רזי

השופטת ש' שטמר

עו"ד שרון רינגר - בשם המערער

פ ס ק - ד י ן

ש. שטמר, שופטת

1. לפנינו ערעור על פסק דין של בימ"ש השלום בחיפה (כב' השופט א. הבר), שניתן ביום 9/7/01 בת"פ 1771/00, לפיו הורשע המערער בעבירות של סחיטה באיומים לפי סעיף 428 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן – "החוק" או "חוק העונשין"), הכשלת שוטר במילוי תפקידו לפי סעיף 275 לחוק ותקיפת שוטר לפי סעיף 273 לחוק, ונגזר עליו עונש של 300 ש"ח קנס. בימ"ש קמא נמנע מלהפעיל מאסר על תנאי של 6 חודשים, שהיה תלוי נגד הנאשם והיה בר תוקף להפעלה.

הערעור הוא על הכרעת הדין.

2. על פי כתב האישום, כשהמערער היה בבית אמו, הוא דרש ממנה, שהיא תתן לו את מכשיר הווידאו שלה וכסף. המערער איים על האם, שאם הוא לא יקבל את מבוקשו הוא יפגע בעצמו.

בסמוך לאחר מכן, כשהגיעו לדירת האם שוטרים שהוזעקו למקום, נטל המערער סכין מטבח, הניחה על ידו ואיים שאם לא יקבל מאמו כסף או את מכשיר הווידאו, הוא יחתוך את עצמו ויתאבד. המערער גם סרב להתלוות לשוטרים, על אף שהם הודיעו לו שהוא עצור. הוא גם פעל להכשלתם בכך שדחפם והתנגד למעצרו בבעיטות ומשיכת ידיו מאחיזתם.

3. המערער הודה בכל העובדות שנטענו בכתב האישום, אולם טען, כטענה מקדמית, כי לא ניתן להרשיעו בעבירות שיוחסו לו בכתב האישום, כיוון שכתב האישום אינו מגלה עבירות נגדו. לעמדתו של המערער, איומים בהתאבדות אינם מקיימים את היסוד העובדתי של העבירה של סחיטה באיומים לפי סעיף 428 לחוק העונשין. העבירה מחייבת "איום" שהוא "שלא כדין". ההתאבדות או הנסיון להתאבדות אינם מהווים עבירה, ולפיכך, לעמדת המערער, סוג הפגיעה שבה איים לפגוע בעצמו, אינו "שלא כדין". זאת ועוד: הפגיעה, בה איים המערער על אמו והשוטרים, לא היתה נגד אחר, אלא נגד עצמו, וגם בכך לא נתקיים היסוד העובדתי של העבירה.

כן טען המערער, שמאחר שהוא לא עבר עבירה של סחיטה באיומים, אזי גם פעולות המעצר והעיכוב של המשטרה לא היו בסמכות ויש לזכות אותו גם מהעבירות של הכשלת שוטר במילוי תפקידו ותקיפת שוטר.

4. בימ"ש קמא דחה את הטענה המקדמית של המערער בהחלטה מיום 2/7/00. על החלטתו זאת חזר ביהמ"ש בהכרעת הדין, לאחר שהמערער הודה בעובדותכתב האישום, אולם שב וטען שאין עובדות אלה מקימות את העבירה של סחיטה באיומים.

בפסק דין מנומק היטב, דחה בימ"ש קמא את טענותיו של המערער וקבע, כי העובדות שבכתב האישום, כן מקיימות את העבירות.

לעמדתו של בימ"ש קמא, העבירה נעברת כאשר המאיים דורש דבר שהוא אינו זכאי לו על פי הדין (עמ' 20 ש' 14-16) ואפילו הפגיעה בה איים היא להתאבדותו.

על קביעה זאת הערעור שלפנינו.

5. לפני שנעמוד על המחלוקת המשפטית העומדת לפנינו, אביא את נוסחו של סעיף 428.

"סחיטה באיומים המאיים על אדם בכתב, בעל פה או בהתנהגות, בפגיעה שלא כדין בגופו או בגוף אדם אחר, בחירותם, ברכושם, בפרנסתם, בשמם הטוב או בצנעת הפרט שלהם, או מאיים על אדם לפרסם או להימנע מפרסם דבר הנוגע לו או לאדם אחר, או מטיל אימה על אדם בדרך אחרת, הכל כדי להניע את האדם לעשות מעשה או להימנע ממעשה שהוא רשאי לעשותו, דינו – מאסר שבע שנים; נעשו המעשה או המחדל מפני איום או הטלת אימה כאמור או במהלכם, דינו – מאסר תשע שנים.

סעיף 428 הוא עבירת התנהגות, כאשר היסוד הנפשי הוא של מחשבה פלילית, המלווית במטרה "כדי להניע את האדם לעשות מעשה או להימנע ממעשה שהוא רשאי לעשותו". היסוד העובדתי מורכב מהתנהגות של איום בפגיעה בנכס או באדם אחר ונלווית לכאן הדרישה "שלא כדין".

6. אין מחלוקת, שהיסוד הנפשי התקיים, מאחר שהמערער אינו מכחיש כי התכוון באיום להניע את אמו לתת לו כספים ואת מכשיר הוידאו, ושעל האם לא היתה כל חובה להעניק לו את אותם נכסים (וראו סעיף 17 לסיכומי הסניגורית).

7. כאמור, השגותיו של המערער על הרשעתו בדין הן לעניין היסוד העובדתי:

התאבדות איננה פגיעה שלא כדין. כמו כן איום בהתאבדות אינו איום בפגיעה "בגופו או בגוף אדם אחר", וזאת כיוון שהמערער לא איים על גופה של אמו, שכלפיה הופנתה הסחיטה ולא על גופו של "אדם אחר". האיום הופנה כלפי גופו של המערער עצמו. יש, לעמדת המערער, לפרש את הסעיף כחל רק על המאיים על גופו של הנסחט או על גופו של אדם אחר ולא על מי שאיים על גופו שלו.

8. בסעיף 428 מופיעה גם התנהגות חלופית, והיא "או מטיל אימה על אדם בדרך אחרת". לעניין חלופה זאת טוענת באת כוחו המלומדת של המערער, כי יש לאמץ את גישתו של השופט קדמי בספרו "על הדין בפלילים" חלק ראשון, מהדורה מעודכנת, תשנ"ד-1994 בעמ' 475, שם נכתב ש"נראה כי חלופה זו נועדה להרחיב את תחומי תחולתו של סעיף 428 אל מעבר לאיום שבאמירה, בכתיבה או בהתנהגות בלבד, כשהדגש מושם על המילים 'בדרך אחרת'". מכאן, לעמדת הסניגורית, כל "דרך אחרת" "חייבת גם היא לענות קודם כל על היסודות העובדתיים שמהווים את הבסיס לכל עבירת הסחיטה באיומים והם איום ושלא כדין" (ראו סעיף 16 להודעת הערעור).

9. לעמדתו, נכון פסק בימ"ש קמא, כאשר דחה את טענותיו של המערער ומצאו אשם בעבירות, שיוחסו לו בכתב האישום. אנמק:

הביטוי "שלא כדין" ניתן לפרשו במספר אופנים, כאשר פרופ' פלר מפרשו ככולל כל התנהגות, שאין לה הצדק לפי כל דין המסדיר התנהגות בדרך פוזיטיבית, וכאשר אינו כולל את הסייגים לאחריות או את ההגנות לעוולות מהתחום האזרחי (ראו בספרו "ייסודות בדיני עונשין" חלק א' עמ' 418-416). על אף שלא מצאתי כי ביהמ"ש העליון פסק כבר לעניין פירושו המחייב של הביטוי "שלא כדין", נראה כי הפירוש שנתן לו פרופ' פלר זכה לתמיכה בקרב השופטים. לפי עמדה זאת, הביטוי "שלא כדין" בעבירות של סחיטה באיומים לפי

סעיף 428 לחוק העונשין, או של איומים לפי סעיף 192 לחוק העונשין, כוונתו לאיום בפגיעה, שהחוק אינו מתיר למאיים לעשותה ולא בפגיעה שהחוק אסר על עשייתה, כפי שמבקשת הסניגורית לפסוק במקרה שלפנינו.

השופט קדמי מתמצת גישה זאת בספרו על הדין בפלילים עמ' 474 (וראו גם את רשימת פסקי הדין בהערה 378 באותו העמוד):

"(1) "שלא כדין"

(א) משמעותו של מושג זה כאן זהה למשמעות שיש לו בהקשר לסעיף 427 לחנ"ש, לאמור: ללא היתר בדין הפלילי, או בדין הלב-פלילי, לנקוט "איום" מאלה הנקובים לעיל. אמנם, כאן מוצמדת הדרישה ל;"פגיעה" – אך איום ב"פגיעה שלא כדין" כמוהו כ"איום שלא כדין": והשאלה איננה אם המאיים זכאי ל"דבר" הנדרש, אלא – אם הדין מתיר לו לנקוט אותו איום על מנת להשיגו".

בע"פ 103/88 ליכטמן נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(3) 373, כתב השופט ברק (כתוארו אז):

"רכיב עובדתי אחר בעבירת האיומים הוא שהפגיעה בגופו, בחירותו, בנכסיו, בשמו הטוב או בפרנסתו של אדם, תהיה "שלא כדין". כך למשל הורה המאיים על ילדו בפגיעה מסויימת, והאיום נעשה לצרכי חינוך הילד ובמסגרת הנחיצות הסבירה למען ייטיב דרכו, אינו מבצע עבירה פלילית של איום, שכן האיום הוא בפגיעה כדין. איום לפגיעה הוא כדין אם הדין מתיר את הפגיעה באופן שבו היא נעשתה. עמד על תנאי זה השופט אשר בע"פ 259/79 סווירי נ' מדינת ישראל, פ"ד לד(3) 757,773 כן נידונה עבירה לפי סעיף 428 לחוק העונשין שענינה סחיטה באיומים. בין שאר יסודותיה קבוע גם היסוד של איום "שלא כדין". בהתייחסו ליסוד זה אמר השופט אשר:

"סעיף 428 לחוק העונשין אינו מתייחס לאיום סתם, אלא לאיום בפגיעה שלא כדין. לדוגמא [עורך דין](#) המאיים על נתבע שיאחז באמצעי הוצאה לפועל נגדו אם לא ישלם מרצונו את סכום פסק הדין, או שוטר המאיים על אדם במעצר אם לא יחדל מלהפריע בדיוני בית המשפט – כל אלה הם איומים שאינם נוגדים את החוק ואינם מהווים עבירה" (ההדגש בקו שלי – ש.ש.).

כב' השופט ברק התייחס בעניין ליכטמן להתנהגויות שהן עבירות לפי חוק העונשין או עוולות לפי פקודת הנזיקין, וקבע שהמאיים בהן, מאיים ש"לא כדין", אולם, לדעתי, אין הרשימה סגורה, וגם מעשים, שהחוק לא אסר לעשותם, אך גם לא התיר לעשותם, והם מהווים פגיעה בערכים, שהחברה רואה אותם ככאלה, יהוו איום שלא כדין. כך בעניין המאיים בהתאבדות או בפגיעה בעצמו, כאשר הוא יודע שמעשים אלה, יהוו "סחיטה נפשית" כלפי האחר.

בע"פ 3779/94 חמדני משה נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(408) 1, כתבה כב' השופטת בייניש, לעניננו כדלקמן:

"פרופ' פלר בספרו על דיני העונשין, הציג עמדה לפיה יש לפרש את הביטוי "שלא כדין" כמשתרע על התנהגות שאין לה הצדק לפי כל דין פלילי או אזרחי המסדיר התנהגות בדרך פוזיטיבית, ואינו סבור כי הגנות מהתחום האזרחי או הסייגים לאחריות הפלילית יכללו

בביטוי "שלא כדין" כהצדק להתנהגות של נאשם. (שם בעמ' 418-416).

כשלעצמי, נוטה אני לקבל את דעתו זו של פרופ' פלר, וסבורה אני שפירוש הביטוי עשוי להשתנות בהתאם לעבירה ולהקשר שבו הביטוי מופיע. בעבירות מסויימות הוא מיותר ושורשיו נעוצים בגישה שעבר זמנה, באחרות ראוי לתת לו משמעות שאין בה כדי לגרוע מהאיסור שביקש המחוקק לקבוע. אמנם בעבירת האיומים הנדונה לפנינו הרכיב המוגדר "שלא כדין" אינו מיותר, אך נראה לכאורה, כי ניתן להסתפק לצורך סעיף זה במבחן הנזכר של התנהגות ללא היתר פוזיטיבי בדין" (ההדגש בקו שלי, ש.ש).

10. אם אבוא לסכם את דעתי, הרי עמדתי היא, כפי שהיתה גם עמדתה של כב' השופטת בייניש בעניין חמדני, כי איום בפגיעה שאיננה "שלא כדין" יהיה כזה אם החוק התיר אותו באופן פוזיטיבי, כגון כשהורה מאיים על ילדו כי ינקוט נגדו באמצעי חינוכי, או כששוטר מאיים על אדם, במסגרת סמכויותיו על פי דין, לעוצרו. אמנם נסיון להתאבד לא הוגדר בחוק כעבירה, וזאת מטעמים שונים, שלא כאן המקום לעמוד עליהם, אולם כן ניתן לקבוע, כי בכך שחוק העונשין לא קבע את הנסיון להתאבד כהתנהגות עבריינית, אין בכך כדי לתת לגיטימציה כלשהי להתנהגות זאת, שיש בה כח (במובן פוטנציה) לסחוט את המאויים ולהטיל עליו פחד ומורא. לפיכך, לא ניתן לומר שהמחוקק התיר לאדם לאיים בהתאבדות כדי להשיג מבוקשו מאחר.

11. המערער מוסיף וטוען, כי הדרישה "שלא כדין" מתייחסת לפגיעה ולא לאיום.

לפיכך, אם ההתאבדות והנסיון להתאבד, אינם עבירה, גם האיום בפגיעה בהתאבדות איננו שלא כדין.

לעמדתי, טעה בימ"ש קמא, כאשר קבע, כי הדרישה של "שלא כדין" היא לעניין האיום ולא לעניין הפגיעה.

לעניין זה כתב קדמי בספרו, בעמ' 474, כי:

"אמנם כאן מוצמדת הדרישה ל"פגיעה" – אך איום ב"פגיעה שלא כדין" כמוהו כ"איום שלא כדין"; והשאלה איננה אם המאיים זכאי ל"דבר" הנדרש, אלא – אם הדין מתיר לו לנקוט אותו איום על מנת להשיגו".

לדעתי, היסוד "שלא כדין" מתייחס הן ל"איום" והן ל"פגיעה". אם הפגיעה היא שלא כדין, כי אז גם האיום הוא שלא כדין. האיום יוכל להיות כדין אם החוק התיר למאיים לפגוע בפגיעה, שהוא מאיים לפגוע. הסניגורית הציגה לפנינו שאלה, אם פרשנות כזאת, איננה מביאה לכך שגם מקרים, שברור שאין לטפל בהם במסגרת דיני העונשין – כמו למשל כאשר בריב בין בני זוג, יאמר אחד מהם "אם תעזוב (או אם תעזביני) אתאבד" – יכנסו לגדרה של העבירה של סחיטה באיומים. אכן כך הוא. אולם לעניין זה, חזקה על רשויות התביעה, כי ידעו לסנן את המקרים, בהם אין לציבור עניין בענישה פלילית.

מניחה אני, כי גם במקרה שלפנינו, אלמלא הגיעו השוטרים למקום ופעלו בנסיון להרגיע את המערער ולמנוע ממנו להזיק לעצמו, לא היה מוגש כתב אישום נגדו.

התנהגותו אחר כך, כאשר סרב להתלוות לשוטרים, אשר הודיעו לו, כי הוא עצור, היא שהביאה, ככל הנראה, להגשת כתב האישום בגין כל ההתרחשויות בבית אמו של המערער.

12. עוד טען המערער, כאמור, כי נשוא הפגיעה צריך להיות "אדם אחר". כאן הפגיעה היתה בגופו של המאיים עצמו.

אינני מקבלת פרשנות זאת. לעמדתי, אין מניעה, כי הפגיעה תהיה בגופו של המאיים. הדגש הוא על הסחיטה של המאיים לעשות מה שהמאיים דורש ממנו, כאשר סחיטה זאת מביאה לשלילת חירות הפעולה של הפרט. כתב על כך השופט ברק (כתוארו אז) בע"פ 103/88 ליכטמן נ' מדינת ישראל, פ"ד מ"ג(373) 3:

"עבירת האיזמים (סעיף 192 לחוק העונשין) קשה היא – תחומי התפרסותה אינם ברורים. המקרים הקיצוניים אינם מעוררים קושי. מקרי הביניים מעוררים לעיתים קרובות בעיות קשות של תיחום הגבול בין אמירה מותרת לבין איום אסור.

דומה כי הטעם לכך נעוץ בערכים אשר עליהם באה העבירה להגן. ערכים אלה הם בעיקר השלווה הנפשית, הבטחון וחירות הפעולה של הפרט. מטבע הדברים, שהשלווה הנפשית, הבטחון וחירות הפעולה של פרט אחד עשויים להתנגש עם השלווה הנפשית, הבטחון וחירות הפעולה של פרט שני (שם עמ' 384).

תכלית החקיקה של העבירה שבסעיף היא למנוע סחיטה של המאיים. "סחיטה" עלולה להתקיים גם כאשר המאיים מאיים בפגיעה קשה בגופו שלו. אין מקום לכן לנקוט בפרשנות מצמצמת, אשר תקבע, כי איום בפגיעה בגופו של המאיים, איננה פגיעה באחר, כאשר יש בה פוטנציאל סחיטה.

אולם אפילו יש לפרש את הרישא של סעיף 428 כמתייחס רק לפגיעה בגופו של אחר ולא גם בגופו של המאיים, הרי באה הסייפא, המוסיפה התנהגות חלופית של "או מטיל אימה על אדם בדרך אחרת", ולא יכולה, לעמדתי, להיות מחלוקת, כי התנהגות זאת כוללת גם הטלת אימה בדרך של איום בפגיעה בגופו של המאיים.

13. אחזור ואדגיש, כי הסוגיה שמעורר ערעור זה מתייחסת, ככל הנראה, למקרים נדירים. סביר להניח כי ברוב המקרים בהם האיום יהיה בפגיעה במאיים עצמו, לא יהיה עניין לציבור להגיש כתב אישום. כך בדוגמא שהבאתי, כאשר בן זוג מאיים על בן זוגו האחר, שאם יעזבנו, הוא יתאבד, מה גם שבדוגמא זו או בדומות לה, בחלק גדול מהמקרים, אין סיכון אמיתי למימוש האיום. אולם, יהיו מקרים, כמו בפרשה דנן, שעשויה להיות הצדקה לטפל בהם במסגרת דיני העונשין. כך למשל, כאשר אסיר מאיים על הסוהר, שאם לא ייתן לו לצאת מהתא בזה הרגע הוא יפגע בעצמו או כאשר אדם נתפס בביצוע העבירה והוא מאיים על המגלה שאם יצלל למשטרה, הוא יפגע בעצמו, או כאשר נתדפק אדם על דלת ביתך ואומר לך שאם לא תתן לו סכום מסויים, הוא יבצע מעשה התאבדות לנגד עיניך.

14. מוסכם על המערער, כי אם יקבע שהוא כן ביצע את העבירה של סחיטה באיזמים, אזי היתה לשוטרים סמכות לעוצרו או לעכבו.

כאמור, הגעתי למסקנה, כי המערער עבר את העבירה של סחיטה באיזמים, ולפיכך

ההרשעה בשתי העבירות הנוספות בדין יסודה.

15. לסיכום, אני מציעה לעמיתי להרכב להשאיר את הרשעתו של המערער על כנה ולדחות את הערעור.

ח. פיזם, ס. נשיא - אב"ד

מסכים אני לפסק הדין היסודי של כב' השופטת שטמר ואין לי מה להוסיף.

א. רזי, שופט

אני מסכים.

לפיכך הערעור נדחה, כמפורט בחוות דעתה של השופטת ש. שטמר.

ניתן היום ו' באייר תשס"ג (08.05.2003) בנוכחות המערער, בא כוחו ובאת כח המשיבה.

 [English](#) [Hebrew](#)

לייעוץ משפטי מעורכי דין מובילים ומקצועיים

צרו קשר: 03-5221313

Info@LawOfisrael.com

שירותים משפטיים

בוררות

ליטיגציה

משפט מסחרי

ליקויי בניה

מקרקעין

לשון הרע

אזרחות ספרדית

משפט פלילי

חפש

כל הזכויות שמורות © 2013 גולן ושות. משרד עורכי דין